

HAJDE DA RAZGOVARAMO O NATO

U organizaciji Centra za evroatlantske studije, 29. januara 2010. godine, u beogradskom Medija centru, održana je konferencija *Hajde da razgovaramo o NATO*. Cilj konferencije bio je da se sagledaju stavovi u kontekstu političkih polarizacija u Srbiji kada je u pitanju njeno moguće priključenje Severno-atlantskom savezu (*North Atlantic Treaty Organisation – NATO*), odnosno da se razmotre prednosti koje pruža članstvo u NATO kada su u pitanju bezbednosne i političke dileme. Isto tako, konferencija je trebalo da otvori ozbiljniju diskusiju o globalnom problemu humanitarnih intervencija. Posebna svrha konferencije bila je da se po prvi put suoče predstavnici NATO sa predstavnikom žrtava NATO bombardovanja.

Konferenciju je otvorila i moderirala Jelena Milić, direktorka Centra za evroatlantske studije, naglašavajući da su članice NATO najснаžnije i najstabilnije zemlje sveta, ali da ulazak Srbije u ovu organizaciju ne zavisi samo od njenih političkih interesa, već i od novih bezbednosnih dilema i promena u samom NATO. Takođe, ona je istakla da cilj ove konferencije nije da započne kampanju koja treba da odgovori na pitanje da li Srbija treba ili ne treba da se priključi NATO, već da pruži što više informacija o NATO i promenama koje se događaju unutar ove organizacije.

Žanka Stojanović, čiji je sin bio žrtva NATO bombardovanja Radio-televizije Srbije (RTS), istakla je da ne postoji saradnja vlasti u Republici Srbiji i NATO u prikupljanju informacija o bombardovanju Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) 1999. godine, čime bi se omogućilo stvaranje jasne slike o odgovornostima obe strane u tom sukobu. Ona je iznela svoj stav da bi ulazak Srbije u NATO omogućio reformu nelustriranih bezbednosnih i obaveštajnih struktura u Srbiji. Ovaj stav gđe Stojanović izazvao je niz podeljenih mišljenja porodica žrtava NATO bombardovanja u medijima nakon konferencije.

Pored Žanke Stojanović, učesnici konferencije, odnosno govornici, bili su, sa jedne strane, predstavnici ključnih međunarodnih aktera – NATO, EU i SAD, a sa druge, predstavnici akademske zajednice i nevladinih organizacija. Iako je pozvan veći broj poslanika u Narodnoj skupštini Republike Srbije, diskusiji je prisustvovao samo gđin Vlatko Senić u ime stranke G17 plus, dok predstavnici Vlade odnosno državne uprave nisu uzeli učešće.

Predstavnici pomenutih multilateralnih i bilateralnih aktera prezentirali su zvanične stavove svojih institucija. Despina Afentouli, regionalna koordinatorka za Evroaziju NATO odeljenja za javnu diplomatiju, istakla je da je NATO vremenom od statične prerastao u aktivnu organizaciju, a najvažnija tačka aktivnosti ove organizacije je pronalaženje puteva za saradnju sa drugim organizacijama i drugim državama, pre svega sa zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, uključujući Rusiju, kao i sa zemljama Jugoistočne Azije. Ona je ukazala da se u NATO razmišlja o novom strateškom konceptu i da određene zamisli postoje, ali da je neophodno njihovo detaljnije oblikovanje. Suštinski, novi strateški koncept NATO treba da bude oblikovan shodno sadašnjim bezbednosnim izazovima, ali i u skladu sa izazovima koji stoje pred NATO u budućnosti. Jan Vlkovski (Jan Vlkovský), iz političkog odeljenja ambasade Republike Češke u Beogradu, koja je kontakt ambasada NATO u Beogradu, najavio je veće angažovanje NATO na polju javne diplomatije u narednom periodu i ukazao da u aktivnosti NATO spada pružanje informacija, saradnja sa nevladinim organizacijama i organizacija seminara, okruglih stolova i konferencija. Tomas Njoki (Thomas Gnocchi), šef političkog sektora Delegacije Evropske komisije u Srbiji, istakao je da se bezbednosna i odbrambena politika Evropske unije (EU) ne odvija u vakuumu, već da predstavlja sastavni deo širih političkih kretanja. Rešavanje određenih problema uvek je (i) političko pitanje, a neophodna je bolja konsolidacija političke i vojne strategije EU. Upravo uspostavljanje funkcije visokog predstavnika za zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku EU, koji je od stupanja na snagu Lisabonskog ugovora ujedno i potpredsednik Evropske komisije, predstavlja važnu promenu u domenu bezbednosne politike EU. Debora Menuti (Deborah Mennuti), šef političke sekcije ambasade Sjedinjenih Američkih Država (SAD) u Beogradu, ukazala je da slobodno tržište, poštovanje ljudskih prava i demokratske institucije predstavljaju preduslove za članstvo u NATO, ali da se pitanje članstva Srbije u NATO ne odnosi samo na njenu uključenost u neku vojnu organizaciju, već prevashodno na to kako će Srbija izvršiti reformu bezbednosnog sektora. Ona je istakla da nije tajna da bi SAD volele da vide Srbiju u NATO, ali da je ipak na Srbiji da donese odluku o tome.

Profesor Miroslav Hadžić, predsednik Upravnog odbora Centra za civilno-vojne odnose, naglasio je da Srbija kao država nema jasan stav kada su u pitanju vojne integracije, pa je zato neophodan javni dijalog i konsultovanje političkih krugova sa akademskim institucijama, čime bi se omogućila jasnija definicija bezbednosne politike i bezbednosnih potreba. Prof. dr Dragana Dulić, sa Fakulteta za bezbednost Univerziteta u Beogradu, ukazala je da je nakon kraja hladnog rata došlo do pojave većeg broja malih ratova, mahom u „urušenim” državama, kao i da se vremenom pokazalo da Ujedinjene nacije (UN) nisu uvek u stanju da na efektivan način sprovedu humanitarne operacije. Tim se otvorio prostor da savezi poput NATO efektivno sprovedu ovu vrstu operacija sa ciljem sprečavanja humanitarnih katastrofa i stradanja civilnog stanovništva.

Milan Jovanović, direktor Foruma za bezbednost i demokratiju, ukazao je da postoji neobjektivno predstavljanje mišljenja javnog mnjenja u Srbiji kada je u pitanju njeno moguće članstvo u NATO, dok, sa druge strane, ne postoji ukazivanje na stratešku vezu između EU i NATO. Jovanović je zaključio da vojna neutralnost iziskuje velike ekonomske napore, dok u okviru NATO postoje razni načini za iskazivanje mišljenja zemalja članica i zauzimanje neutralnog stava po pojedinim pitanjima. Milan Karagaća, iz Foruma za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji, naglasio je da ni najveće zemlje nemaju u XXI veku kapacitete da se same suprotstave globalnim izazovima, pa je i za Srbiju najbolja ona opcija koja podrazumeva saradnju sa susedima i zemljama u regionu. Karagaća smatra i da promene koje su nastale nakon završetka hladnog rata i raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, kao i položaj Srbije, isključuju neutralnost kao opciju, a eventualno nepristupanje Srbije NATO moglo bi da dovede do pojačavanja tenzija u regionu.

Tokom konferencije bilo je dovoljno vremena za diskusiju, u kojoj su, pored pristalica priključenja Srbije u NATO, učestvovali i zagovornici drugačijeg mišljenja, kao akademik prof. Svetozar Stojanović, jedan od potpisnika skorašnje inicijative 200 javnih ličnosti za pokretanje rasprave o članstvu u NATO i raspisivanju referenduma o tom pitanju.

U prvom krugu diskusije učesnici su, pored ostalog, razmatrali pitanja vezana za suverenitet država koje su članice NATO. Jedan od zaključaka bio je da su politička volja i opredeljenost važni preduslovi za priključenje Srbije organizaciji poput NATO. Takođe, naglašena je neophodnost informisanosti društva, uspostavljanja javnog dijaloga i analize argumenata „za” i „protiv” članstva u NATO, koji bi bili osnov i prethodnica mogućeg referenduma o pristupanju Srbije ovoj organizaciji. Između ostalih, Ivan Vejvoda, direktor Balkanskog fonda za demokratiju, skrenuo je pažnju na poboljšanje odnosa NATO – Rusija, a Svetlana Đurđević-Lukić sa Instituta za međunarodnu politiku i privredu, na potrebu angažovanja Srbije u Evropskoj spoljnoj i bezbednosnoj politici.

U završnoj diskusiji je naglašeno da je u poslednjem periodu primetno jačanje civilnog sektora u Srbiji za šta su, prema mišljenju nekih učesnika, zaslužne nevladine organizacije. Takođe, ukazano je i na povezanost prijema u EU sa priključenjem NATO, mada su prisutni predstavnici EU i NATO izneli zvaničan stav da članstvo u NATO nije uslov za pristupanje EU.

Zatvarajući konferenciju Jelena Milić je istakla da će u narednom periodu Centar za evroatlantske studije više pažnje posvetiti analizi pojedinačnih pitanja koja su ovom prilikom otvorena.

Aleksandar JAZIĆ